

Sostenibilitat social. Pal de paller de la societat andorrana

Cristina Pérez i Vàzquez

Relació amb el Planeta Terra

El planeta és un sistema que acull l'espècie humana. Els éssers humans es relacionen amb la Terra de forma diferent en funció de la ubicació geogràfica i les particularitats pròpies que conformen les cultures de cada societat.

Crisi sistèmica

La globalització del capitalisme ha substituït els endemismes i la idiosincràsia de les societats. S'ha imposat un model productiu, de consum i de treball intensiu que requereix creixement infinit per al seu funcionament.

L'extensió d'aquest model arreu del món ha creat una societat devoradora de natura, generadora d'un model únic que prioritza el capital per sobre de les persones i que estén les desigualtats socials.

La pobresa, la pèrdua de sobirania, la vulnerabilitat social i problemes redistributius s'agregen arreu del món.

Esmentaré alguns exemples d'aquestes problemàtiques:

-Pobresa: s'estén l'acumulació de poder en les grans corporacions, que anul·len les economies locals.

-Pèrdua de sobirania: la pressió que exerceixen els *lobbies* sobre els governs i els mitjans de comunicació dificulta l'autonomia i la presa de decisions en pro de l'interès dels pobles.

-Vulnerabilitat social: tenim una generació d'infants que no reben l'atenció dels seus progenitors a causa de la necessitat d'haver de treballar. Malgrat tenir una formació més estesa a la població, existeix una mancança educativa deguda a aquesta manca de temps familiar.

-Problemes redistributius: la classe social mitjana desapareix arreu del món, cosa que accentua les diferències socials entre classes riques i classes pobres.

Aquestes són algunes de les problemàtiques derivades de l'atomització del model capitalista que contribueixen a la crisi sistèmica –financera, econòmica, ambiental, de valors...– que estem vivint en l'actualitat.

De què parlem quan diem “sostenibilitat social”?

Davant la segregació social, les desigualtats a l'accés dels recursos, la desvaloració del treball associat a la llar –economia reproductiva– (dependència de les persones grans, cura dels infants, compra de l'alimentació, etc.); la humanitat s'enfronta al dilema de reformular la seva organització social.

El repte de la sostenibilitat social és definir aquest model i les seves normes. Un model que ha de:

- Ser resilient: estable davant agressions o perturbacions externes.
- Mantenir un equilibri dinàmic: ha de poder-se adaptar als seus canvis interns.
- Ser democràtic i universal: tota la seva població ha de tenir cabuda en el si d'aquesta nova forma d'organització.
- Ha d'estar basat en la justícia social.

Qui defineix la sostenibilitat social?

Aquest model i la crisi sistèmica actual només es pot resoldre des del compromís de la ciutadania per redefinir què és necessari per viure, què es considera un nivell digne de vida, si es vol garantir aquest nivell de vida per a tota la població, què es pot consumir, com vivim, etc.

Un model consensuat per una ciutadania que exerciti el seu dret democràtic per descriure què vol del conjunt de la societat i què hi aporta en contrapartida.

I a Andorra, qui?

Aquests són alguns dels reptes als quals també ha de fer front la societat andorrana. Al nostre país, existeixen entitats i organismes que ofereixen mecanismes de participació per a la ciutadania:

- mitjançant les votacions de la població assegurada, pensionada i les empreses a la CASS;
- el sufragi universal de la població andorrana per al govern del país i el comunal;
- l'acció i el suport a ONG tipus Càritas;
- la representació i la pressió del teixit social (associacionisme), com ara ADN o les associacions de pares i mares al sistema escolar.

Sostenibilitat social a Andorra?

Aquestes i altres preguntes són alguns dels reptes als quals també ha de fer front la societat andorrana, i al nostre país existeixen entitats com la Caixa Andorrana de Seguretat Social mitjançant la qual la població assegurada pot definir com protegir-se.

Les persones treballadores i les empreses tenen al seu abast crear mecanismes que les protegeixin davant la manca d'ingressos deguda a l'atur temporal (malaltia, accident, acomiadament, invalidesa, etc.) o definitiu (jubilació, invalidesa, etc.)

És evident que les cotitzacions hauran d'evolucionar en paral·lel a les proteccions que s'atorguin. En aquest sentit, si es vol una protecció davant la pèrdua de treball, ha d'existir una nova cotització destinada a aquesta finalitat. Finalment, perquè el sistema pugui ser sostenible també s'ha de vetllar per limitar l'existència d'abusos que el puguin distorsionar.

Així doncs, la sostenibilitat social implica l'establiment de polítiques redistributives que garanteixin una sèrie de mínims per als ciutadans de la societat i aquestes polítiques són un dels principals pilars de la sostenibilitat social. Però també existeixen altres factors que són determinants.

La igualtat d'oportunitats (facilitat d'accés als sistemes educatius) i la no-discriminació social o professional per culpa del sexe o de l'origen ètnic o social.
Justícia social, igualtat de drets i deures tant davant la justícia com polítics.

Consideracions ètiques

Consensuar la sostenibilitat social no és fàcil, existeixen consideracions ètiques que dificulten aquesta presa de decisions. Per exemple, el nostre ritme de vida accelerat fomenta el consum de productes transformats i preparats que ens ajuden a estalviar temps, però que de vegades perjudiquen la nostra salut: problemes d'obesitat, diabetis, colesterol, desordres alimentaris, intoleràncies i al·lèrgies apareixen en resposta a aquest estil de vida. En conseqüència, els fons públics destinats a la protecció social s'han de destinar al manteniment d'aquestes noves malalties d'origen alimentari.

En aquest sentit, quants diners ha de destinar l'Estat per mantenir amb vida una persona que no té cura de la seva dieta?

S'han de reduir les hores de treball productiu i incrementar el temps destinat a l'economia reproductiva?

Si allargar la vida d'una persona un dia tingués un cost d'1 €, hauria la societat d'assumir aquests diners? I si costés 100.000 €? Quin és el valor d'una vida?

Aconseguir una sostenibilitat social implica l'acció consensuada de la ciutadania entorn uns valors morals que actuen com a motor aglutinador i integrador per dirigir-se envers la mateixa direcció.

En els estats de dret, la ciutadania ha cedit als governs la gestió de la protecció social. Aquesta protecció es pot finançar mitjançant la recaptació d'impostos o amb l'alliberament d'hores de treball i el foment de l'economia reproductiva. Existeixen tantes fórmules com caps pensants. Està preparada la nostra societat per conviure dues o tres generacions sota el mateix sostre per fer-se càrrec de la gent gran o dels petits? O prefereix treballar més hores i pagar més impostos per cobrir aquestes demandes?

Tot té un cost i no tot és assumible. Quin és l'equilibri i qui el decideix? Com decidim fins on cedim i quin és el punt de no-retorn? Quin és el cost d'una vida?

Sostenibilitat social: pal de paller de la societat andorrana

Aquests són alguns dels reptes als quals ha de respondre la societat andorrana per definir la seva sostenibilitat.

Una sostenibilitat lligada a la definició de la sostenibilitat dels països veïns que es preocupen pel canvi climàtic, pels transgènics, pels fluxos de persones, per garantir un nivell de vida digne per a les seves poblacions, per definir què necessiten per ser feliços, etc.

Andorra, sota la influència dels fluxos de persones d'arreu del món (visitants i habitants), s'ha conformat com a país ric en cultures: cultures diverses que ajuden a visionar un present i un futur sostenible, tot i que sembli impossible.

Conclusions

El model de creixement infinit present arreu del món no és viable en el nostre planeta. Aquest model hegemònic ha provocat una crisi sistèmica que només es pot resoldre mitjançant la definició consensuada del que és la sostenibilitat social.

Aquesta definició implica una sèrie de drets, però també d'obligacions per a la ciutadania, que ha de considerar les implicacions i conseqüències de les seves accions.

Per a Andorra, la crisi actual és una oportunitat, l'oportunitat de redefinir la seva sostenibilitat, i el motor d'aquesta reconversió és el seu capital social, la seva ciutadania, que pot emprar els mecanismes de participació existents i té la potestat per crear-ne de nous. La sostenibilitat social pot ser el pal de paller per crear un nou futur per Andorra.

"Per fer possible la utopia, algú se l'ha d'imaginar", inspirada en el missatge de felicitació de Nelson Mandela, primer president negre, a Barack Hussein Obama, primer president negre dels EUA.

Cristina Pérez i Vázquez,
diplomada en turisme i màster de sostenibilitat,
especialitat en avaluació i polítiques de sostenibilitat